

ОСОБЛИВОСТІ СТИЛЮ ТА ІКОНОГРАФІЇ ЗОБРАЖЕННЯ "СВЯТИЙ ПЕРШОМУЧЕНИК АРХІДІЯКОН СТЕФАН" У ЛАВРСЬКОМУ ІКОНОПИСІ ХVІІІ СТОЛІТТЯ

Мета роботи – з'ясувати особливості стилю та іконографії зображення "Святий першомученик архідіакон Стефан" у лаврському іконописі ХVІІІ століття. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні принципів системного мистецтвознавчого аналізу. **Наукова новизна** полягає у виявленні стилістичних та іконографічних особливостей зображення "Святий першомученик архідіакон Стефан" у лаврському іконописі ХVІІІ століття. **Висновки.** Особливістю лаврської іконографії св. Стефана є доповнення зображення текстами (ікона (1729) з іконостаса Стефанівського бокового вівтаря Успенського собору, розписи (1734–1735) Троїцької надбрамної церкви, ікона (1767) з церкви Зачаття св. Анни на Дальніх печерах Києво-Печерської Лаври) і розлогими іменними підписами ("Святий першомученик архідіакон Стефан", "Святий апостол першомученик Стефан") При взаємодії і взаємовпливі образу і слова виникає таке явище, як ілюстрування твору: мистецтво слова доповнює та інтерпретує живопис, а внаслідок такого зближення з'являються додаткові змістовні аспекти. Наприклад, текст із Другого послання апостола Павла до коринтян в іконі (1729) з Успенського собору та іменний підпис на іконі з іконостаса (1802) церкви Різдва Христового на Дальніх печерах Києво-Печерської Лаври додатково вказують на апостольську діяльність Стефана. Тексти віршів на зображенні (1734–1735) у Троїцькій надбрамній церкві та іконі (1767) з Аннозачатівської церкви акцентують увагу не тільки на мученицькій кончині, а й на лагідності, з якою Стефан приймає смерть. Загальна стилістика й естетика зображення Першомученика на лаврських іконах передають уявлення того часу про ідеальну, "янгольську" красу.

Ключові слова: "Святий першомученик архідіакон Стефан", іконопис, іконографія, стиль, Київ, Києво-Печерська лавра.

Рижова Ольга Олегівна, кандидат искусствоведения, ведущий научный сотрудник отдела научной реставрации и консервации Национального Киево-Печерского историко-культурного заповедника

Особенности стиля и иконографии изображения "Святой первомученик архидиакон Стефан" в лаврской иконописи ХVІІІ века

Цель работы заключается в выявлении особенностей стиля и иконографии изображения "Святой первомученик архидиакон Стефан" в лаврской иконописи ХVІІІ века. **Методология** исследования заключается в применении принципов системного искусствоведческого анализа. **Научная новизна** заключается в выявлении стилистических и иконографических особенностей изображения "Святой первомученик архидиакон Стефан" в лаврской иконописи ХVІІІ века. **Выводы.** Особенностью лаврской иконографии св. Стефана является дополнение изображения текстами (икона (1729) из иконостаса Стефановского Успенского собора, росписи (1734–1735) Троицкой надвратной церкви, икона (1767) из церкви Зачатия св. Анны на Дальних пещерах Киево-Печерской Лавры) и пространственными именными подписями ("Святой первомученик архидиакон Стефан", "Святой апостол первомученик Стефан"). Таким образом, при взаимодействии и взаимовлиянии образа и слова возникает такое явление, как иллюстрирование произведения: искусство слова дополняет и интерпретирует живопись, а в результате такого сближения появляются дополнительные смысловые аспекты. Например, текст из Второго послания апостола Павла к коринфянам в иконе (1729) из Успенского собора и именная подпись на иконе из иконостаса (1802) церкви Рождества Христова на Дальних пещерах Киево-Печерской Лавры дополнительно указывают на апостольскую деятельность Стефана. Тексты стихов в росписях (1734–1735) Троицкой надвратной церкви и иконе (1767) из Аннозачатьевской церкви акцентируют внимание не только на мученической кончине, но и на кротости, с которой Стефан принимает смерть. Общая стилистика и эстетика изображения Первомученика на лаврских иконах передают представление того времени об идеальной, "ангельской" красоте.

Ключевые слова: "Святой первомученик архидиакон Стефан", иконопись, стиль, иконография, Киево-Печерская лавра.

Ryzhova Olga, PhD in Arts, leading researcher the Scientific Restoration and Conservation Department National Kyiv-Pechersk Historical and Cultural Reserve

Features of style and iconography of the image "St. Stephen, the first martyr and Archdeacon" in the laurel icons of the ХVІІІ century

The purpose of the article is to define the features of the style and iconography of the image "St. Stephen, the first martyr, and Archdeacon" in the laurel icons of the ХVІІІ century. The **methodology** of the research is based on the principles of systematic art-study analysis. **Scientific novelty** is to reveal stylistic and iconographic features of the image "St. Stephen,

the first martyr and Archdeacon" in the laurel icons of the XVIII century. **Conclusions.** The Lavra iconography of St. Stephen has special features, such as supplementary of images by texts (the icon of 1729 from the iconostasis of St. Stephen's chapel of the Assumption Cathedral, the murals (1734-1735) of the Trinity Gate Church, the icon of 1767 from the center of the Conception of St. Anne in the Far Caves) and extensive personal signatures ("Saint Stephen the first martyr, and Archdeacon", "St. Apostle the First Martyr Stephen"). Thus, during the interaction of an image and a word, a new phenomenon appears – an illustration of work: a new semantic aspect appears as a result of the existence of a work of art, which supplements and interprets a painting. For example, the text from the Second Epistle of the Apostle Paul to the Corinthians in the icon of 1729 from the Assumption Cathedral and a personal signature on the icon from the iconostasis (1802) from The Nativity of Christ on the Far Caves also demonstrate the apostolic activity of Stephen. Texts of verses in paintings (1734-1735) of the Trinity Gate Church and the icon of 1767 from the Annozachaevskaya Church emphasise not only the martyr's death but also on the meekness with which Stephen accepts death. The general stylistics and aesthetics of the image of the First Martyr on the laurel icons demonstrate the expectations of that time about the ideal, "angelic" beauty.

Key words: "St. Stephen, the first martyr, and Archdeacon", icon painting, style, iconography, Kiev, Kiev Pechersk Lavra.

Актуальність теми дослідження. У статті наведено результати комплексних бібліографічних, стилістичних та іконографічних досліджень ікони із зображенням "Святий першомученик архідиякон Стефан" (1767) із церкви Зачаття св. Анни на Дальніх печерах Києво-Печерської Лаври та підписної ікони (1776), що є дверима дияконських врат із Воскресенської церкви на Печерську (обидві ікони зараз знаходяться у зібранні Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника (далі – НКПШКЗ)), а також ікони-двері дияконських врат із іконостаса (1802) печерної церкви Різдва Христового на Дальніх печерах Києво-Печерської Лаври. Як контекстний матеріал залучаються зображення святого у монументальних розписах (1734–1735) Троїцької надбрамної церкви, на архівній світлині (ікона (1729) з іконостаса Стефанівського бокового вівтаря Успенського собору Києво-Печерської Лаври) та малюнки учнів лаврської іконописної майстерні. Розгляд, співставлення та аналіз ікон, що належать до лаврської іконописної традиції, значно розширюють і доповнюють наукове знання про український іконопис у цілому. Твори, що зберігаються у музейних зібраннях Києва і мають фіксоване походження, значно розширюють уявлення про час, майстрів, художні прийоми та смаки замовників. Отже, актуальність даної публікації полягає в тому, щоб із залученням літературних джерел та іконографічного матеріалу, натурального опрацювання творів поглибити наукові знання про лаврську іконописну школу XVIII ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зображенням "Святий першомученик архідиякон Стефан" у лаврському образотворчому мистецтві XVIII ст. присвячені окремі нечисленні публікації. А. Ю. Кондратюк у каталозі "Монументальний живопис Троїцької надбрамної церкви Києво-Печерської Лаври" (2005) наводить опис зображення св. архідиякона Стефана в складі композиції "Лици св. мучеників" на південній стіні першого поверху притвору Троїцької надбрамної церкви; прочитаний і опублікований текст на сувої в руці святого [3, 28, іл. кат. № 10]. О. В. Лопухіна в статті "Втрачене розуміння барокового концепту української ікони на прикладі образу св. Стефана з колекції Національного Києво-Печерського заповідника" (2008) робить детальний мистецтвознавчий аналіз ікони "Святий першомученик архідиякон Стефан" (інв. № КПЛ-Ж-122, НКПШКЗ) з церкви Зачаття св. Анни на Дальніх печерах та зображень на рамі, в яку вставлена ікона. Дослідниця доходить висновку, що "Тема жертви є головною в іконі першомученика Стефана і об'єднує всі її сюжети та образи..." [4, 212]. За стилістикою О. В. Лопухіна відносить ікону "...до творів лаврської художньої школи XVIII ст." [4]; далі за текстом статті наводить аналоги зображень св. Стефана в складі розписів Троїцької надбрамної церкви та нагадує про Успенський собор, де був приділ в ім'я першомученика Стефана і де знаходилася срібна рака з часткою його мощів [4, 213–214]. У статті О. О. Рижової "Икона "Благовещение" и икона "Святой первомученик архидиакон Стефан" из коллекции НКПШКЗ (уточнение атрибуции)" (2013) ікона "Святий першомученик архідиякон Стефан" (інв. № КПЛ-Ж-1773, НКПШКЗ) з Воскресенської церкви на Печерську (Воскресіння Господня церква в Печерській фортеці) атрибутована як двері дияконських врат [6, 281–284]. Н. О. Онопрієнко в усній доповіді "Металева вбрання іконостаса Стефанівського приділа Успенського собору Києво-Печерської лаври" (2017) оприлюднює архівну світлину ікони із зображенням святого з іконостаса бокового вівтаря св. першомученика Стефана Успенського собору Києво-Печерської Лаври [5]. Таким чином, серед дослідників досі не було спроб розкрити іконографічні та стилістичні особливості зображення "Святий першомученик архідиякон Стефан" як окремого явища в лаврському іконописі XVIII ст.

Мета дослідження полягає в тому, щоби з'ясувати особливості стилю та іконографії зображення "Святий першомученик архідиякон Стефан" у лаврському іконописі XVIII століття.

Виклад основного матеріалу. Традиційно як у східно-, так і в західнохристиянському образотворчому мистецтві св. Стефана зображують одягненим у дияконський стихар і орар, із атрибутами мучеництва (камінням, пальмовою гілкою, хрестом) і дияконського служіння (кадиллом); іноді в руках святого може бути зображений храм або Євангеліс [9]. Аби вичленувати характерні ознаки стилю та

іконографії в зображеннях святого Стефана в лаврському іконописі, доцільно розгляд лаврських пам'яток провести в хронологічній послідовності. На іконі (1729) з іконостаса Стефанівського бокового вівтаря Успенського собору Києво-Печерської Лаври св. Стефан зображений із розгорнутим сувоєм з текстом у правиці, а у лівій тримає ора́р із зображенням хреста і пальмову гілку. Текст на сувої через брак на світліні та стан збереженості самої ікони прочитати неможливо, але на окладі (КПЛ-М-1156, НКПКЗ) [5] текст зберігся добре (тут і далі тексти наводяться в адаптованій орфографії): "Благословлю в немощех в посаждениях в бедах в изгнаниях в теснотах по Христе". Це рядки з Другого послання апостола Павла до коринтян: " Темже благоволю в немощех, въ посаждениях, в бедах, во изгнаниях, в теснотах по Христе: егда бо немощствую, тогда силенъ есмь." (2 Кор. 12, 10). Обабіч зображення постаті святого розміщені в рамках прямокутної форми іменні підписи: "Святий першомученик" (зліва) та "Архидиякон Стефан" (праворуч). На тушованому малюнку (імовірно, середини XVIII ст.) зі збірки малюнків Києво-Лаврської іконописної майстерні архидиякон зображений стоячим на амвоні, з пальмовою гілкою та великим Розп'яттям у правиці та ковчегом на платі у лівій руці. Іменний підпис відсутній, назва малюнка подана за власним визначенням автора (П. М. Жолтовський) "Каталогу малюнків Києво-Лаврської іконописної майстерні" [1, 87, 241, 249, мал. 313]. У розписах Троїцької надбрамної церкви (1734–1735) святий зображений тримаючим у правиці камінь, а в лівій руці – сувій із текстом "Полк Боговенчанен мучеников просветеный светом Троицеским веселящеса вопиют в руце твои Владыко человеколюбче приими души наша и покой их воцерковне слави твоя господи тебе возлюбим единого многомилостиваго". По внутрішньому краю німба нанесений іменний підпис: "Святий першомученик архидиякон Стефан" [3, 28, іл. кат. № 10]. Щодо тексту на сувої, то його можливо визначити як вірші, в основу яких покладено передсмертне зітхання Стефана: "І побивали камінням Стефана, що молився й казав: Господи Ісусе, прийми духа мого!.." (Діяння 7, 59). На іконі "Святий першомученик архидиякон Стефан" (1767) (інв. № КПЛ-Ж-122, НКПКЗ) із церкви Зачаття св. Анни на Дальніх печерах святий зображений таким, що попирає ногою камінь, з кадиллом у лівій руці, а правою рукою притискає до грудей хрест, пальмову гілку й ора́р. Зображення постаті святого має рельєфне золочене обрамлення, внизу якого розміщений картуш із текстом, який дуже погано зберігся – прочитати фрагменти (частково) вдалося тільки завдяки зйомці в інфрачервоних променях (ІЧ-випромінюванні): "Ч[...] странъ училь За то каменем [...] овень его убиль Незлобивъ он [...] Богу духъ спущая Чтобъ Богъ умолил [...]во гробхъ незм[...]ия". Щодо віршів, то тут використовується той самий літературно-композиційний прийом "текст у тексті" (Г. Л. Гумерова), що й вище (див. розписи Троїцької надбрамної церкви), тільки в основу покладено молитву святого за вбивць: "Упавши ж навколішки, скрикнув голосом гучним: Не залічи їм, о Господи, цього гріха! І, промовивши це, він спочив..." (Діяння 7, 60). Сяйво навколо голови святого облямовує напис: "Святий першомученик архидиякон Стефан". На іконі "Святий першомученик архидиякон Стефан" (1776) (інв. № КПЛ-Ж-1773, НКПКЗ) з Воскресенської церкви на Печерську [2, 218–222] правицею вмч. Стефан підтримує ора́р так, що хрест на стрічці як раз лягає в руку; в лівій руці святий тримає пальмову гілку. Таку саму композиційну схему спостерігаємо на зображенні святого, що на дияконських дверях іконостаса (1802) церкви Різдва Христового на Дальніх печерах: св. Стефан зображений стоячим на двоступінчастому амвоні, з пальмовою гілкою в правій руці, але ліву руку він притискає до грудей [7, 86–87]. Напис у верхній частині ікони свідчить: "Святий апостол першомученик Стефан".

Привертає до себе увагу включення в зображення текстів (ікона (1729) з іконостаса Стефанівського бокового вівтаря Успенського собору Києво-Печерської Лаври, зображення святого у монументальних розписах (1734–1735) Троїцької надбрамної церкви, ікона (1767) з церкви Зачаття св. Анни на Дальніх печерах Києво-Печерської Лаври) і розлогих іменних підписів на всіх розглянутих іконах ("Святий першомученик архидиякон Стефан", "Святий апостол першомученик Стефан" на двері дияконських врат з іконостаса (1802) печерної церкви Різдва Христова на Дальніх печерах Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври). Ці тексти і написи є своєрідними доповненнями (вербальними) до основного зображення святого (візуального). Таким чином, при взаємодії і взаємовпливі образу і слова виникає таке, явище як ілюстрування твору, коли мистецтво слова доповнює й інтерпретує живопис, а внаслідок такого зближення з'являються додаткові змістовні аспекти. Наприклад, текст із Другого послання апостола Павла до коринтян в іконі (1729) з іконостаса Стефанівського бокового вівтаря Успенського собору та іменний підпис "Святий апостол першомученик Стефан" на іконі з іконостаса (1802) печерної церкви Різдва Христова на Дальніх печерах додатково вказують на апостольську діяльність Стефана як благовісника та проповідника Христового. Тексти віршів на зображенні (1734–1735) в Троїцькій надбрамній церкві та іконі (1767) з Аннозачатіївської церкви акцентують увагу не тільки на мученицькій кончині заради Христа (про що свідчать камінь і хрест або Розп'яття в руках святого), а й на лагідності, з якою Стефан приймає смерть ("Якоже пер-

вомученик Твой Стефан о убивающих его моляше Тя, Господи..." (Кондак, гл. 5)). Введення в композицію текстів або розлогих написів, за висловом П. А. Флоренського, нібито одухотворяє зображення – "в іконі є душа її, написи" (П. А. Флоренський) [8, 134].

Загальна стилістика й естетика зображення Першомученика на лаврських іконах передає уявлення того часу про ідеальну, "янгольську" красу. Бо під час проповіді обличчя архідиякона Стефана сяяло вродою, і, як сказано в "Діяннях апостолів", – "Коли всі, хто в синагозі сидів, на нього споглянули, то бачили лице його, як лице Янгола!" (Діяння 6, 15). Лик Стефана на іконах завжди дуже світлий, округлий, із правильними гармонійними рисами: прямим носом, чистим високим чолом, великими очима, пухкими устами. "Янгольська" білизна обличчя облямована і підкреслена у своєму сяйві і гармонії рис кучерями темного волосся, спадаючими на плечі, і витонченими дугами брів. Виразно відтінює красу рис обличчя і вбрання, яке завжди прикрашене пишним срібним і золотим "шитвом" та осяяне золотими асістами; іконописці старанно передають фактуру коштовних тканин стихаря, ретельно проробляються деталі: перлини, гудзики, облямівка, візерунки на тканинах. У техніці живопису активно використовуються сухозлітка і сусальне срібло, кольорові лаки. Фігура святого завжди зображується в повний зріст, величною і монументальною, заповнюючи весь відведений під зображення простір, немов підкреслюючи духовну перемогу над смертю.

Наукова новизна дослідження полягає у виявленні стилістичних та іконографічних особливостей зображення "Святий першомученик архідиякон Стефан" у лаврському іконописі XVIII століття.

Висновки. За результатами комплексних бібліографічних, стилістичних та іконографічних досліджень ікон із сюжетом "Святий першомученик архідиякон Стефан" у лаврському іконописі XVIII ст. стало можливим стверджувати, що особливістю лаврської іконографії св. Стефана є включення в зображення текстів (ікона (1729) з іконостаса Стефанівського бокового вівтаря Успенського собору, розписи (1734–1735) Троїцької надбрамної церкви, ікона (1767) з церкви Зачаття св. Анни на Дальніх печерах) і розлогих іменних підписів на всіх розглянутих іконах ("Святий першомученик архідиякон Стефан", "Святий апостол першомученик Стефан" із іконостаса (1802) церкви Різдва Христового на Дальніх печерах). Таким чином, при взаємодії і взаємовпливі образу і слова виникає таке явище, як ілюстрування твору: мистецтво слова доповнює й інтерпретує живопис, а внаслідок такого зближення з'являються додаткові змістовні аспекти. Наприклад, текст із Другого послання апостола Павла до коринтян в іконі (1729) з Успенського собору та іменний підпис на іконі з іконостаса (1802) церкви Різдва Христового на Дальніх печерах додатково вказують на апостольську діяльність Стефана. Тексти віршів на зображенні (1734–1735) у Троїцькій надбрамній церкві та іконі (1767) з Аннозачаттійської церкви акцентують увагу не тільки на мученицькій кончині заради Христа, а й на лагідності, з якою Стефан приймає смерть. Загальна стилістика і естетика зображення Першомученика на лаврських іконах передає уявлення того часу про ідеальну, "янгольську" красу.

Література

1. Жолтовський П. М. Малюнки Києво-Лаврської іконописної майстерні : альбом-каталог. Київ : Наук. думка, 1982. С. 87, 249, № мал. 313.
2. Закревский Н. В. Описание Киева : в 2 т. Москва : Тип. В. Грачева и К°, 1868. Т. 1. 455 с.
3. Кондратюк А. Ю. Монументальный живопис Троїцької Надбрамної церкви Києво-Печерської Лаври : каталог / Нац. Києво-Печер. іст.-культ. заповідник ; відп. ред. В. Колпакова. Київ : КВЦ, 2005. 252 с. : іл.
4. Лопухіна О. В. Втрачене розуміння барокового концепту української ікони на прикладі образу св. Стефана з колекції Національного Києво-Печерського заповідника // Могилянські читання 2008 року : зб. наук. пр. Київ, 2009. С. 209–214.
5. Онопрієнко Н. О. Металеve вбрання іконостасу Стефанівського приділу Успенського собору Києво-Печерської лаври : доповідь // Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини : актуальні виклики сучасності : наук.-практ. конф. (м. Київ, 06–07 червня 2017 р.). Київ : НКПІКЗ, (не опубліковано).
6. Рыжова О. О. Икона "Благовещение" и икона "Святой первомученик архидиакон Стефан" из коллекции НКПІКЗ (уточнение атрибуции) // Могилянські читання 2012 року : зб. наук. пр. Київ, 2013. С. 281–284.
7. Скарби Києво-Печерської лаври : альбом / авт.-упоряд. : О. Коваль, Л. Ковальова, А. Гришин [та ін.]. Київ : Мистецтво, 1997. 271 с. : іл.
8. Флоренский П. А. Иконостас / Подг. текста и коммент. А. Г. Дунаева. Москва : Искусство, 1994. 256 с.
9. Saint Stephen // Wikipedia // the Free Encyclopedia. URL : <http://www.wikipedia.net/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvU2FpbmRfU3RlcGhlbg>.

References

1. Zholtovsykyi, P. M. (1982). Drawings of the Kiev-Lavra icon painting workshop, (pp. 87, 249, figure 313). Kiev : Nauk. dumka [in Ukrainian].
2. Zakrevskiy, N. V. (1868). Description of Kiev. (Vol. 1). Moscow : Tip. V. Gracheva i K° [in Russian].

3. Kondratiuk, A. Yu. (2005). Mural painting of the St. Trinity Church On-the-Gate. V. Kolpakova, ed. Kyiv : KVITs [in Ukrainian].
4. Lopukhina, O. V. (2009). Lost Understanding of the Baroque Concept of the Ukrainian Icon on the Example of the Image of St. Stefan from the Collection of the National Kyiv-Pechersk Preserve. *Mohylianski chytannia 2008 roku*, (pp. 209–214.). Kyiv [in Ukrainian].
5. Onopriienko, N. O. (2017). Metallic dress of the iconostasis of the Stefanivskiy section of the Assumption Cathedral of the Kyiv-Pechersk Lavra. In *Muzei ta restavratsiia u konteksti zberezhennia kulturnoi spadshchyny : aktualni vyklyky suchasnosti : nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 06–07 chervnia 2017 r.)*. Kyiv : NKPIKZ [in Ukrainian].
6. Ryzhova, O. O. (2013). The icon "Annunciation" and the icon "The Holy First Martyr Archdeacon Stefan" from the collection of the NKPHCP (specification of attri-bution). *Mohylianski chytannia 2012 roku*, (pp. 281–284). Kyiv [in Russian].
7. Koval, O., Kovalev, L., Grishin, A. et al (comps). (1997). *Treasures of the Kiev-Pechersk Lavra*. Kyiv : Mystetstvo [in Ukrainian].
8. Florenskyy, P. A. (1994). *Iconostas. A. G. Dunaeva (comp.)*. Moscow : Iskusstvo [in Russian].
9. Saint Stephen. (N. d.). Wikipedia. Retrieved from <http://www.wiki-zero.net/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvU2FpbmRfU3RlcGhlbg> [in English].

Стаття надійшла до редакції 07.05.2018 р.

УДК 792.09

Романчишин Василь Григорович
кандидат культурології,
професор кафедри сценічного
та аудіовізуального мистецтва
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
romvag@meta.ua

РЕЖИСЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СТРУКТУРІ МАСОВОГО СВЯТА: ДОСВІД ОПРАЦЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ

Мета роботи – проаналізувати існуючий досвід щодо особливостей режисерської діяльності в структурі масового свята. **Методологічною основою** дослідження є загальнонаукові принципи систематизації та узагальнення досліджуваної проблеми, а також міждисциплінарний підхід, який дозволяє вивчити проблему з широким залученням наукових доробків із різних галузей знання, зокрема історії театру, мистецтвознавства, теорії та практики соціокультурної діяльності. Історико-культурний метод дав можливість прослідкувати еволюцію становлення масових свят, а також особливості діяльності постановника-режисера в різні історичні епохи. Структурно-функціональний метод використовується задля з'ясування ролі та функцій режисера в різні історичні епохи, у тому числі в сучасній культурі. Комплексний підхід зумовлений темою дослідження – потребою у систематизації існуючих праць щодо особливостей режисерської діяльності в структурі масового свята. **Наукова новизна** дослідження полягає в систематизації існуючого досвіду щодо режисерської діяльності у сфері організації масових свят. **Висновки.** Режисер масових свят повинен мати чітку життєву позицію і життєвий досвід, адже саме він веде діалог з аудиторією. Важливим є вміння приділяти увагу деталям і дрібницям, розуміти і враховувати вікові особливості аудиторії (реципієнтів), адже те, що ідеально для молоді, зовсім не підходить для старшого покоління. В цьому і проявляється досвід і професіоналізм режисера, який зможе правильно побудувати програму для будь-якого глядача. Режисура масового свята – це не тільки створення сценічної дії і розробка декорацій, а й уміння вибудувати ряд епізодів так, щоб в результаті донести потрібний задум до цільової аудиторії через різні художні форми і технології.

Ключові слова: режисура масового свята, театралізоване видовище, функції видовища, вміння режисера.

Романчишин Василий Григорьевич, профессор кафедры сценического и аудиовизуального искусства Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Режиссерская деятельность в структуре массового праздника: опыт изучения проблемы

Цель работы – проанализировать существующий опыт относительно особенностей режиссерской деятельности в структуре массового праздника. **Методологической базой** исследования являются общенаучные принципы систематизации и обобщения исследуемой проблемы, а также междисциплинарный подход, который позволяет изучить проблему с широким привлечением научных работ из разных областей знания, в частности истории театра, искусствоведения, теории и практики социокультурной деятельности. Историко-культурный метод дал возможность проследить эволюцию становления массовых праздников, а также особенности деятельности постановника-режисера в разные исторические эпохи. Структурно-функциональный метод